

עלון תורני

עלון תורני שבועי בעניני אגדה והלכה אקטואלית

פרשת דברים

שבת חזון	קובלנקה:	לונדון:	פריז:	ניו יורק:	ת"א:	ב"ש:	חיפה:	י-ם:	כניסת השבת:
הפטרת השבת:	20:05	20:31	21:10	19:59	19:22	19:22	19:17	19:05	צאת השבת:
חזון ישעיה	21:16	22:03	22:36	21:05	20:23	20:21	20:24	20:20	ר"ת:
	21:46	22:12	22:51	21:30	20:55	20:55	20:58	20:57	

דבר ה' זו הלכה

מעובד מתוך ספרי הגרש"ז רווח שליט"א ראש המכון

מצוות פדיון פטר חמור הנעשית בשותפות ישראל או כהנים ולוויים

במדור הקודם ביארנו דין מצוות בכור בהמה כשהבהמה שייכת לשותפים ישראלים או כהנים ולוויים. במדור זה נבאר דין מצות פדיון פטר חמור ע"י שותפים, וכדלהלן:

(א) שותפים ישראלים - קיי"ל להלכה דחייבין בפדיון פטר חמור, כמ"ש התוס' בריש בכורות (ב ע"א ד"ה והמשתתף), שהביאו דרשת התו"כ עה"פ "בכורות בקרכם וצאנכם" שנאמר בלשון רבים לרבות שותפין, ועוד כתבו שיש לדייק ממה דאיצטריך למיעוטי שותפות של עובד כוכבים, מכלל דשותפות ישראל חייב. וע"ע בשאר דברי ראשונים בסוגיית הש"ס התם.

(ב) כהנים או לוויים - פטורים מפדיון פטר חמור, ומשנה מפורשת היא בבכורות (דף ג' ע"ב), וכן פסק הרמב"ם להלכה (הל' בכורים פ"ב ה"ד), וכן פסק מרן בשו"ע (סי' שכא ס"ט). וגם כהן או לווי השותפין עם ישראל בפטר חמור, ה"ז פטור מפדיון, וכן פסקו הטור והשו"ע להלכה (סי' שכא סכ"א).

(ג) כהנת או לויה - אם יש להן פטר חמור פטורות מלפדותו, אף אם נשואות לישראל, כיון שהחמור בבעלותן. וה"ה אם האתון היא נכסי מלוג שלה, שהגוף שלה אך הבעל אוכל הפירות, מ"מ פטורים מלהפריש כיון שלאשה יש חלק בזה, וכ"פ רבינו הרשב"א בתשובותיו (ח"א סי' שסו), והביא דבריו מרן בב"י סי' שכא בבדק הבית ע"ש, ולהלכה פסק כן הרמ"א ביו"ד סי' שכא ס"ט.

(ד) ישראלית שנשואה לכהן - אם יש לה פטר חמור שאין לבעלה רשות בו, כתב המנחת חינוך לדון בזה (מצוה כב סק"ב) ומסקנתו שהיא פטורה מפטר חמור, והוסיף שה"ה במאורסת לכהן או ללווי, ע"ש בסברתו. ולענ"ד יש לדקדק אם לדינא קיי"ל כדבריו, ובסו"ד כתב שמ"מ לא עיין בד"ה היטב, עש"ה.

(ה) ישראל שאשתו כהנת או לויה - אם לאשתו יש חלק בבהמה פשיטא שפטור מפדיון, דהיינו גופא דטעמא במ"ש הרשב"א הגו' לעיל והב"ד להלכה מרן בבד"ה והרמ"א גבי נכסי מלוג, שהבעל פטור משום דהוי לה שותפות בגווה, שהרי היא אוכלת פירות כבעל ואע"ג דולד בהמת מלוג לבעל לא פקע זכותה מינה כמש"ש, ובודאי ה"ה בשותפות גרידא. אמנם אם הבהמה ברשות הבעל בלבד, הרי הוא חייב בפדיון פטר חמור, וגו' נתפרש להדיא בדברי הרשב"א הגו' שאין ההיקש דבכור בהמה טמאה לבכור אדם פוטר את הבעל, כי עיקר הטעם שפטורה הכהנת והלויה מפדיון בנה הבכור שנולד מבעל ישראל הוא משום דבפטר רחם של האשה תליא רחמנא, אך אין הבעל נפטר מחמת אשתו זו מלפדות את בנו מאשה אחרת ישראלית. וע"כ בבהמה טמאה דבבעלים תליא רחמנא, הנה אם הבעלים הוא ישראלי אינו נפטר מחמת מה שאשתו כהנת או לויה אם אין הבהמה בשותפות עמנו. ולכאורה נדון זה הוא חייב בהפרשה והן בנתינה, ולא דמי לבכור בהמה טהורה שהכהן חייב בהפרשה ופטור מנתינה, משום ששם מיד בשעה שהפריש זכה בו בהיותו כהן, משא"כ בנדו"ד בהיות הבעלים ישראלים בלבד, הרי צריך ליתן לכהן אף שאשתו כהנת או לויה. וגם אינו יכול לקיים מצות נתינה לאשתו כהנת, שהרי קיי"ל להלכה שפטור חמור נותנין לזכרי כהונה בלבד, וגו' נלמד מההיקש לפדיון הבן, וכ"כ הרמב"ם להלכה (הלכות בכורים פ"א ה"י). ולאשתו לויה ודאי לא שייך לתת, שהרי אף לאיש לוי אין נותנין, דאף שהלוויים נפטרו מפדיון פט"ח מהיקש לפדיון הבן, אך אין נותנים פדה"ב ופדיון פט"ח אלא לכהנים בלבד, כדאי' בתוספתא ריש בכורות. ועפ"ז נראה ברור שכשם שחייב איש ישראל בפדיון פט"ח הגם שאשתו כהנת או לויה כל שאין לה רשות בזה, ה"ה שחייב בכל גווני מלבד ההפרשה גם בנתינה לכהן.

ועוד יש לדקדק ולבאר בזה, דאף שבמתנות כהונה גזון ולו"ק שכנת מקבלת לכתחילה, יכול ליתן גם לבעלה ישראל לכתחילה, משום דאשתו כגופו, ובודאי שבעלה הישראל פטור מן המתנות משום אשתו כגופו. אולם בפטר חמור שאינו ניתן לכהנת אשה כלל, וכן אינו ניתן ללווי או ללויה, הנה בשעה שהישראל חייב בהפרשה, אם כן חייב הוא ליתן לכהן זכר, והיאך אפשר לפטור מזה. והוי כדון ישראל שאשתו לויה שחייב ליתן מתנו"כ לכהן ואינו פטור מחמת שאשתו לויה, הגם שאם יש לאשתו בהמה שאין לבעלה רשות בה היא פטורה מזלו"ק, כמבואר בדרכי תשובה (סי' ס"א ס"ק קל). היוצא לן הלכה למעשה שבשותפות כהן או לווי, יהיו פטורים מפדיון פטר חמור, ובהשתתפות ישראל שאשתו כהנת או לויה, כל שאין לה רשות בזה, יהיו חייבים בהפרשת הש"ה ובנתינה לכהן. (שם משורח ח"ב יורה דעה סימן א)

חכמת שלמה

לקח ולימוד מן הפרשה על פי שיעורו של מו"ד הראש"ל הגר"ש עמאר שליט"א רבה של ירושלים

השבת היא שבת דברים והיא נקראת שבת חזון על שם ההפטר - שהיא השלישית בג' דפורענותא - "חזון ישעיהו בן אמוץ". הטעם שקבעו רבותינו ג' הפטרות וקראו להם תלאת דפורענותא הוא כדי להוכיח כל אחד ואחד בתוכחות שאמרו הנביאים. ב' ההפטרות הראשונות שאמרו ירמיהו הנביא, והפטרה זו שאמרה ישעיהו הנביא, כולם תוכחות, והסיבה היא פשוטה, כי זה שבית המקדש עדיין לא נבנה הוא גם באשמתנו כי "כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו" כלומר שיש עלינו תלונה שאנו יכולים לבנותו אם נשפר את מעשינו ונתייב את דרכינו ונשוב אל ה' בכל ליבנו, אזי נקרב ונשלים את ישועתנו ויבוא מלך המשיח ויבנה בית המקדש וכמ"ש הרמב"ם.

השבת הזו שהיא השלישית היא הכי קרובה לתשעה באב והיא החמורה מכולם ולכן גם הפרשה היא מלאה תוכחות שהוכיח משה רבינו את כל עם ישראל לפני מותו, כיון שהוא לא רצה להוכיח ולחזור ולהוכיח על כן הוא השאיר את כל התוכחות לסוף חייו וזו היא הוכיח לבני ישראל את כל מה שעשו במדבר אחת על אחת כמובא בפסוקים בתחילת הפרשה כמ"ש ר"י.

ואומר הנביא "למה לי רב זבחיכם... כי תבאו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמס חצרי... לא תסיפו הביא מנחת שוא... חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי... ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכם" פסוק אחר פסוק שה' מודיע אני לא רוצה את התפילות שלכם ואת הקורבנות שלכם ח"ו. למה? מה קרה? אלא אומר הקב"ה, אל תחשבו שתעשו מה שאתם רוצים ואח"כ תבואו לבית כנסת ותתפללו והכל יעבור, לכן הוא אומר אני לא רוצה, נכון שאני נושא את כל העוונות ואפילו את המלאכים שנבראו מהעוונות אני מפרנס אותם כדי שלא יזיקו לישראל, אבל יש גבול לזה, ומה שה' מאריך אפו הוא בכדי שלאדם תהיה הזדמנות לתקן את מעשיו. אבל אם אריכות אפו של ה' נעשית בעיני האדם לטבעו ונחלתו וממשיך לעשות מה שילבו חפץ ואח"כ יבוא להתפלל ויכה על חזהו בוודאי, מה יועיל כל זה הרי הוא כטובל ושרץ בידו שהטבילה לא תועיל לו לעולם כיון שהשרץ בידו והחטאים בידו. על כן הפסוקים חוזרים אחד אחרי השני בתוכחות נוראות שה' כביכול לא רוצה לשמוע. וממשיך הנביא ואומר "רחצו הזכו הסירו רע מעלליכם מנגד עיני חדלו הרע" אתם רוצים להתחיל דף חדש שאני אשמע אתכם? אני לא סוגר את הדלת, אבל אתם צריכים להכין את עצמכם "רחצו הזכו" וגו' תנקו את עצמכם את לבבכם ואת מעשיכם... שפסו יתום ריבו אלמנה" תתחילו לעשות צדק אחד לשני וכל שכן לעניים ולמסכנים לעודדם ולחזקם, ואזי ה' רואה שאנו מתעוררים ורוצים לשוב, אזי הוא מטה אזנו לשמוע "כי שומע אל אביונים ה'" וכשאדם מרחם על דלים ואביונים אזי גם הקב"ה מתעורר ברחמים עלינו כיון שמידותיו הם מדה כנגד מדה.

וכשנתעורר ונקבל על עצמינו לבל נשוב לכסלה אלא נלך בדרך ה' מהרה יבנה מקדשינו ויכון על מקומו ונשב לבטח בארצנו ונחלת אבותינו ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חייל" לחיים טובים ולשלום אמנ יהי רצון

יוצא לאור ע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ'

בראשות הגאון רבי שניאור ז. רווח שליט"א.

רבי עקיבא 4 אלעד. טל: 03-9030580 פקס: 03-9030891

מייל: m.torni@maco.co.il אתר המכון: hamachon.co.il

עורך: הרב יחיאל רווח שליט"א.

מעשה אבות

הרב הגאון רבי רפאל אנקאווא – ד מנחם אב תרצ"ה

יחד עם עבודותיו המרובות כנשיא הרבנות הראשית, ועל אף חולשתו הגופנית וטרדותיו המרובות, מלא רבינו את חובתו גם כראב"ד ברבאט-סאלי. יום יום היה יושב עם חבריו לבית הדין, והשתתף באופן פעיל בכל דבר ציבורי קטן או גדול. מדי יום ביומו היה רבינו גומר את תפלתו בבוקר השכם, ויושב מיד לצד שולחן כתיבתו לפני ספרי הש"ס הפתוחים לפניו ולומד, ומגיה את הגהותיו בשולי הגליונות, כותב את פסקי דינו ועונה על השאלות המוצגות לפניו. במקצוע ההלכה, נחשב רבינו לאחד מגדולי ההוראה בישראל בדורו. רבני הדור היו מביטים עליו כעל מורה הוראה העומד מעל לדורו, בקיא עצום בש"ס ובפוסקים, שגם ספרי מחקר ומדע נהדירין לו.

רבינו לא הצטמצם רק באהלה של תורה, ולא פרש לקרן זוית הרחק מן החיים ומן הסביבה, אלא דעתו היתה מעורבת עם הבריות ועינו היתה פקוחה על כל אשר מסביב לו. כל חייו חרד רבינו למצב הרוחני של בני עירו, ובאהבתו הגדולה לעם- ישראל, היה רבינו מדבר דברים חוצבי להבות נגד פורצי הגדר שבעמו. אדיבותו, טוב-לבו, עדינות נפשו, וביחוד ענוותנותו - הפליאו את כל שומעי שמעו.

רבינו לא מש כל ימיו מאהלה של תורה. ספריו רכשו להם שם גדול בעולם הרבנים, כי מחברם היה מחדש ועמקן וכוחו זה לא סר מעליו גם בשנות זקנותו המופלגת. רבינו הראה את גאונותו הגדולה בספריו: שו"ת 'קרני ראם', שו"ת 'תועפות ראם', 'פעמוני זהב' ו'פעמון ורימון' - נימוקים על חושן משפט, ו'חדד ותימא', חידושים על הש"ס. ספריו חולקו חנים אין כסף לתלמידי חכמים ולבני עניים וגם לבתי כנסת ובתי מדרשות.

מידותיו המצוינות ואהבתו לעמו ולארץ-ישראל הביאו את כל שרידי תופשי- התורה והמוני העם להביט על רבינו כעל מלאך-אלקים, ורבים היו נוטנים לו את התואר "המלאך רפאל". רבינו נפטר לביל שבת קודש ד' מנחם אב תרצ"ה ונקבר בעירו סאלי. עם הסתלקותו של רבי רפאל אנקאווא, נחסר עם ישראל את אחד מגאוני הדור המפורסמים שישב על כסא ההוראה יותר משישים שנה רצופות. רבנים ומורי הוראה, תלמידים וחברים, שרים ושופטים נהרו מכל קצות מרוקו לחלוק לו את כבודו האחרון וללוות למקום מנוחתו את מנהיגה של יהדות מרוקו. זיע"א.

רבינו היה נצר למשפחת רבנים גדולי וגאוני עולם מגולי ספרד שהתיישבו בצפון אפריקה, אשר מהידועים והמפורסמים שבהם היו: רבינו ישראל אנקאווא בעל 'מנורת המאור' שנהרג על קידוש ה' בטוליסולה שבספרד, ובנו המלומד בניסים רבי אפרים אנקאווא שניצל ממלחמות האינקוויזיציה והשתקע בתחילה במרוקו, ולאחר מכן עבר לתלמסן שבאלג'יריה שם כיהן כראש הרבנים וכרופא המלך. רבינו נולד לאביו רבי מרדכי אנקאווא ולאמו הצדקנית ביידה בת הגאון הקדוש רבי רפאל ביבאס, ביום ב' טבת בשנת תר"ח, בעיר המהוללה סאלי שבמרוקו. רבו המובהק היה ראש אבות בתי הדין רבי יששכר אצראף, שהתפעל מקדושת רבינו ומאהבתו לתורה, ולימים לקחו כחתן לבתו הרבנית סעדה. רבו הנוסף היה דודו רבי מסעוד אנקאווא זצ"ל.

לאחר שגמר בהצטיינות מרובה את חק לימודיו בישיבות שבסאלי וברבאט, התחיל רבינו לעסוק גם במסחר. בשנת תר"מ עלה רבי יששכר אצראף לירושלים תובב"א, לפני שעזב הוא צירף את רבינו להיות חבר בית הדין בסאלי כשהוא רק בן 30, יחד עם דודו רבי מסעוד אנקאווא ורבי יצחק אמזלג זצ"ל.

רבינו קיים את "לא תגורו מפני איש", וכמו שהיה מקובל אצל ה"אור החיים" הקדוש, נהג לכסות את ראשו בשעת הדין לבל יראה את הנידונים. בשנת תר"ס רבינו הקים ישיבה, אליה נהרו תלמידים רבים. חלק מתלמידיו המובהקים הם: רבי אברהם רווח, רבי אפרים שלום אנקאווא, ורבי מיכאל יששכר אנקאווא - בנו יחידו של רבינו.

בשנת תרע"ח, לאחר שכבשה ממשלת צרפת את מרוקו, נקרא רבינו, שהשפעתו וגדולתו היו מפורסמות למדי בכל צפון-אפריקה, להתמנות לרב הראשי למרוקו. רבינו סרב לקבל את המינוי באומרו שיש גדולים ממנו, והציע במקומו את הגאון רבי שלמה אבן דנאן מפאס. הנציב העליון של צרפת סירב, ואיים לבטל את הקמת בית הדין. לבסוף רבינו התרצה לכהן כהרב הראשי, ומינה את רבי שלמה אבן דנאן רשמית כסגנו. אך למעשה רבינו נהג בו כנשיא ובכל מסמך חתם אחריו, ואף את משכורתו חלק עמו, חצי-חצי מדי חודש בחודשו. ממשלת צרפת העניקה לו את אות הכבוד הגבוה ביותר: "לגיון הכבוד".

מילי הקסידות

היום קצר והמלאכה מרובה

מאוד ולא יהיה לך מהקושי כלל כי סגולת תוה"ק משלימותה תסייע אותך להרים להסיר כל המכשולות מפניך.

וסדר התיקון אחד לאחד אם מצד שכלך הקצר שאין בו כוח לגמור ללמוד ולהשיג ההשגות, אמר לא עליך המלאכה לגמור כי ה' יגמור בעדך והתורה עצמה תסייע לקיים ככל הכתוב בה. ואם יקשה לך מצד עומקה והקושי שבה אמר ואין אתה בן חורין להיפטר מלעסוק בה כי היא נתן דדיה לך ותהיה נוחה לך וכמ"ש "דדיה ירווך בכל עת ובאהבתה תשגה תמיד". ושמא תאמר קודם כל צריך ללמוד הקדמות והצעות מחכמות החוץ להבין עומקה של תורה על בוריה, זה אינו כי כל לימודה יהיה רק מינה ובה בעצמה, וז"ש ממנה תבין הכל ואין צורך להקדמות מבחוץ. ואם מצד יצרך הדוחק בנטיית החומר באופן שצריך יגיעה וטורח גדול להכניע בעה"ב הדוחק אותך, אמר, לפום צערא אגרא ונאמן הוא בעל מלאכתך לעזור לך, כאמרם אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, וגם ישלם לך שכר פעולתך. ואם מצד טרדת המונונות ופרנסה שהוא מוכרח לרדוף אחרי זה, כנגד זה אמר ודע שמתן שכרן של צדיקים הוא לעתיד לבוא, והסתכל בשכלך שאין ראוי לאבד זמנך ולהכריע גופך ולהתענג בעוה"ז, כי רק עיקר שכר הצדיקים הוא לעת"ל ולא בעוה"ז, כי העוה"ז הוא עובר, ומה גם ממרחק תביא לחמה וכמ"ש הפסוק בתהלים ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם וכמ"ש בגמרא גמירי האי צורבא מרבנן לא מעני ואי מעני אהדורי אפיתחא לא מהדר. וכשתשים דעה זאת לנגד עיניך לא תהיה בהול אחר בקשת רבוי מונונות ודאגת הפרנסה והשלך על ה' יהבך והוא יכלכלך.

וה' יפתח לו שערי רחמים ויתן בלב ריאי ה' לתומכו ולעוזרו והיו ימיו בדרך כבוד ולפעמים תהיה לו השפעה ויתקיים בו ושמתח בכל הטוב.

וע"כ אנוח חייבים להודות לה ששם חלקנו מיושבי בית המדרש וזכיה גדולה שזכינו בחלק התורה כן דיי תמיד ולא תמוש מפניו ומפי יורעיו וזרעו עד סוף כל הדורות ובזכותה נוכח לאורך ימים עושר וכבוד כי אורך ימים בשמאלה עושר וכבוד ונוכה לביאת גואל משיח צדקנו בב"א (מהספר ישועות אשא לרבי אפרים שלום אנקאווא תלמידו של רבינו רפאל אנקאווא)

ידוע שחמשה דברים מונעים את האדם להשיג השלימות ולימוד תוה"ק. א' עומק המושג שאומר שהתורה היא עמוקה ומי הוא ששישגה. ב' קוצר המשיג לחיותו פתי ובשכלו והבנתו אינו יכול להבנתה וחכמתה. ג' טרדת מזונו ומזונו ב"ב שהוא אומר וכי תאמרו מה נאכל, אם הוא יושב ללמוד והוא צריך לקצת כסף למזונו ולפרנסתו מאין יבוא. ד' נטית החומר ורוע המזג כי הגוף חומרי ונטה לחומריות והיצר דוחקו לפרנס גופו. ה' אומר כדי להבין התורה צריך להקדים ללמוד הקדמות והצעות מחכמות אחרים שיכול להבין התורה על בוריה ועומקה. וה' דברים אלו הם המונעים את האדם ללמוד התורה. ובה מוצא מענה ללכת אחרי החומר הקל לו ואומר וחי בהם אמר רחמנא. ואם אין לו חיים איך יכול ללמוד והוא עליו משא הכבד טרדת המונונות לו ולב"ב.

והרב בינה לעתים פ' בזה מ"ש התנא בפרקי אבות היום קצר והמלאכה מרובה והפועלים עצלים והשכר הרבה ובעה"ב דוחק. התנא אומר, הן אמת בדרך כלל כל אלו העיכובים ישנם להשגת השלימות ולעסוק בתורה, ומסדרם התנא אחד לאחד, אם מצד שצריך להקדים ללמוד הקדמות והצעות מחכמה לחכמה עד שידיה כל חיי האדם קצר וחסר לבוא עד קצה כולם, וז"ש היום קצר, אם מצד עומק המושג אמר והמלאכה מרובה, לא אמר המלאכה רבה המורה על הכמות, אבל אמר מרובה ר"ל על האיכות שהוא עומק המושג. ואם מצד עומק המשיג אמר והפועלים עצלים שהם איברי האדם הם עצלים להשכלת השכל באמצעות החושים והם נרפים באופן שאומר שקצרה ידם מהשיג, והוא רק עצלות ורפיון. ואם מצד סיפוק מזונו ולב"ב אמר והשכר הרבה ר"ל כמה שכר הרבה צריך על כמה דברים מוכרחים למזונו ושאר צרכיו. ואם מצד נטיית החומריות אמר ובעה"ב דוחק שהוא היצה"ר אשר הוא נקרא בעה"ב וכמ"ש רז"ל [גדרים לב] ובא אליה מלך גדול וסבב אותה ודו"ק. ורז"ל אמרו מתחילה הלך ואח"ך אורח ולבסוף בעה"ב שהוא היצה"ר צר ואויב להכניעו תחת ידו ולהיות לו כעבד ואינו מניחו באופן שכל אלו העיכובים כלם נקבצו יחדיו למעו להשיג שלימותו.

אמנם התנא עצמו מתקן באומרו לא נאמרו דברים אלו אלא לאדם שהוא בלתי בחינת בעל דת אלקית אבל אתה הישראלי שזכית לאור באור תוה"ק כל אלו הדברים יקלו עליך

מישג בכשרות

ערלה [ז] גרדי אילן לגבי ערלה, ודין הפירות השונים לסוגיהם

א. צמח שגזעו עולה משורשיו רק בתחילת גידולו ואינו מחליף את גזעו מכאן ואילך, ופירותיו גדלים על ענפים היוצאים מן הגזע, והצמח מניב את פירותיו לאחר שנה מזריעת הגרעין, וממשיך להניב בלא ירידה בכמות ובאיכות הפרי גם

אחר שעברו ארבע שנים מתחילת גידולו, דינו כאילן לכל דבר נוהג בו ערלה .
ב. צמח 'חד שנות' דהיינו, שלאחר שנתן את פריו נובל, וזורעים אותו כל שנה מחדש, דינו כירק לכל דבר ואין נוהג בו ערלה .

ג. צמח 'רב שנות', ישנם כאלו שיש להם תכונות של ירק לכל דבר ואין לגביהם מחלוקת, ויש מהם שנחלקו הפוסקים להלכה אם דינם כירק או אילן .
ד. צמח ששורשיו אינם כלים באדמה אולם גזעו מתחלף מידי שנה, כלומר לאחר תנובת הפירות גזעו מתייבש ומן השורשים עולה גזעול חדש המניב פרי, העיקר להלכה שדינו כירק ולא נוהג בו ערלה . ואולם כל זה כאשר גזעו כלה מאליו ולא כאשר גוזמים אותו בידיים, ואפילו אם יש הכרח לגזעו כדי שיניב פירות ראויים, אין זה נחשב שגזעו כלה כדי להחשיבו כירק .

ה. צמח שגזעו אינו כלה מיד לאחר תנובת הפירות הראשונה אלא מניב פירות מספר שנים, אולם הם יורדים בכמות או באיכות הפרי עד שהגזע כלה, העיקר להלכה שדינו כירק ולא נוהג בו ערלה .

ו. צמח שגזעו אינו כלה מיד לאחר ההנבה הראשונה אלא ממשיך להניב פירות, אולם הגזע כלה לאחר שלש שנים, העיקר להלכה שדינו כירק ואין נוהג בו ערלה .

ז. צמח הבונה דינו כירק מפני שגזעו כלה מידי שנה, ומוציא משורשיו גזעול חדש שממנו יוצא הפרי החדש .

יב. תות שדה, דינו כירק, כפסק השו"ע שעל התותים מברך האדמה, וברכת הנהנין שווה לדיני ערלה, והגם שהשיח הוא רב שנות, מכל מקום, הואיל והשריג שעליו גדלים הפירות מתנוון לאחר עונת גידול אחת, והפירות החדשים יוצאים משלוחות חדשות שמקורן משלוחת האם שהשתרשו תחת פני הקרקע נחשב כירק.

פנת המעברה

מצות

באם המצות ארוזות יתבונן האם בתחתית האריזה הצטברה אבקה מרובה מהרגיל. כמו כן יש להתבונן על כמה מצות מתוך החבילה ולבדוק האם יש בהם נקבים או סימני כרסום. בנוסף יש לחצות מספר מצות לכמה חלקים ולהתבונן האם יש בהם זחלים או סימנים להימצאותם. בנוסף, יש להניח את המצות על משטח שצבעו כתום ולהכות קלות, עד אשר תיפול הפסולת והאבקה על גבי המשטח, ולהתבונן האם מצויים חרקים בפסולת, או להתבונן לאחר כמה דקות בפסולת ולבדוק האם יש כמין שבילים שנוצרו על ידי הפסוקאים בעודם מהלכים. באם נמצאה נגיעות אין להשתמש במצות שבאריזה זו כלל.

מצות שאוחסנו זמן ממושך, או שאוחסנו בתנאים לקויים, עלולים להיות מותקפים במזיקי מחסן בוגרים או זחלים. באם קיימת נגיעות חרקים במצות, הם מותרים סימנים ברורים של נקבים וכרסום, פסולת חרקים מרובה, או קורים הנוצרים על ידי הזחלים. ככלל, מצה שעבר זמן רב מייצורה, והיא איננה פריכה כפי הרגיל, הרי שהיא בחשש נגיעות.

אופן הבדיקה והשימוש:

מצות שאוחסנו זמן רב ובפרט בתנאים לקויים, ויש עליהם ממצאים חשודים, כגון שיש אבקה מרובה או שאינם פריכים וכיו"ב, חייבים בבדיקה. אופן בדיקתם הוא,

סומק [סומאק]

תבלין הסומק מיוצר מפירותיו של שיח נשיר זה. הוא נפוץ וגדל באסיה, וגם בארץ ישראל בחלקה הצפוני ניתן למצוא שיחים כאלו בחורשים. לצורך תבלין, קוטפים את הפירות כשהם בשלים ומייבשים בשמש. יש המשתמשים בו כמות שהוא שלם כתוספת למאכלים שונים, יש שטוחנים ומשתמשים בו כתבלין טחון ויש שמשרים אותו במים וסוחטים אותו. ברפואה האלטרנטיבית הוא מומלץ לבעיות מעיים ובעיות חניכיים, ומשתמשים בו בין היתר בחליטה של הפירות, ושתייתו כתה.

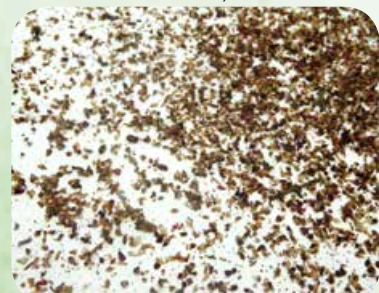
באחסון ממושך, עלולים לחדור מזיקי מחסן, הן בפירות השלמים היבשים, והן בעודו טחון, אם לא אוחסן כראוי. הנגיעות היא הן של בוגרים והן של זחלים, וסימנם ניכר היטב הן בפירות והן באבקה, ויש לבדוק את המוצר קודם השימוש בו.

אופן הבדיקה והשימוש:

ברכישה של פירות שלמים, יש להתבונן שאין באריזה או בתחתית חרקים או סימני חרקים. מפזרים את הפירות על משטח בצבע כתום, ומעבירים גרגיר אחר

גרגיר, ובודקים שאין חרקים בוגרים או זחלים הנמצאים ביניהם, ושאינן סימני חרקים כעין קורים או גבישים או כל פסולת חרקים אחרת.

אבקה טחונה של סומק, באם היא טחונה טרייה - המוצר בחזקת נקי ואינו טעון בדיקה. באם היא תוצרת מאוחסנת, יש לפזר את האבקה על גבי משטח בצבע כתום, ולוודא שאין חרקים בוגרים או זחלים, גושים או קורים. באבקה הטחונה שנמצאה בה נגיעות, הסרתם של החרקים קשה, ועדיף שלא להשתמש במוצר זה.

חיפושיות לאחר פיזור הנשורת בין גרגירי הסומק

חליטה - יש לסנן בכד צפוף [כעין חיתול של תינוק], קודם השתייה.

מבזלי קו ההלכה

כשרות תפוחי עץ המיובאים מחו"ל

שאלה: שלום וברכה, באחד הסופרים בירושלים, (שם הפירות וההירקות בהשגחה מהודרת), נכתבה מודעה לגבי תפוחי עץ המיובאים מחו"ל שאין השגחה על השעווה שמורחים על קליפת התפוח. רצינו לדעת האם יש לחשוש ואם כן באיזה סוגים של תפוחים ואם הבעיה קיימת בעוד דברים, כיוון שעד שראינו את המודעה לא ידענו כלל על קיום השעווה הנ"ל. תודה רבה על כל העזרה

תשובה:

הציפוי משמש להברקה של מוצרי מזון שונים וכיניהם התפוחים.

יש חומר הנקרא שלאק שמקורו הוא לאק היוצא מחרק שמשאייר על העצים ונאסף על ידי עובדים יחד עם החרקים שבו ומעורבב עם חומרים נוספים ועובר סינון, והנוזל הסופי הוא המשמש להברקה. הגאון בעל אגרות משה התירו. ולפני מרן הגריש"א זצ"ל הוצגו נתונים כביכול כימינו המציאות שונה, ועל כן כתב לאסור. בספרי תולעת שני חלק ראשון בפרק היוצא מן החי, הוכחתי שהמציאות של ימינו לא השתנתה, וההיתר של בעל האגרות משה שריר וקיים גם בזמנינו ללא שינוי. ומכל מקום יש מחמירים ומשתמשים בציפוי סינטטי, ולכן מה שמגיע מחו"ל אין פיקוח על סוג הציפוי, ועל כן למחמירים יש צורך להסיר הקליפה. אולם מעיקר הדין התפוח מותר באכילה עם הציפוי שעליו וכמבואר לעיל

הופיע! 'תנובות שדה' גליון 151

לקובץ דיגיטלי של עלון 'שש משזר' וגליון 'תנובות שדה' ניתן: להצטרף למערכת דיזור במייל: m.torani@macon.co.il להורדה באתר: www.hamachon.co.il

ירחון דו חודשי העוסק בהלכות המצוות התלויות בארץ וכשרות המזון להצטרפות כמנוי לגליון 'תנובות שדה' במשלוח עד הבית: 03-9030580

קו ההלכה והכשרות

בראשות הגאון רבי שניאור זלמן רווח שליט"א

הנהגות יום ביומו באורח חיים ויורה דעה ♦ כשרות המזון ♦ כשרות חו"ל מצוות התלויות בארץ ♦ חרקים במזון ♦ טפילים וכשרות הדגים

03-7528999

פקס: 03-7528992 מייל: b.m@macon.co.il

המענה ניתן ע"י רבני בית ההוראה בשעות פעילות בית ההוראה בשאר השעות ינתן מענה על ידי הרבנים המופיעים בתפריט

שעות פעילות בית ההוראה

ימים א.ג.ה

13:15-14:00 19:15-20:00

ימים ב.ד

13:15-14:00 18:15-19:00

יום שישי

12:15-13:00

מצטרפים ל'בית המעשר'!

הבית שלכם להפרשת תרומות ומעשרות כהלכה

תחת פיקוחו של "המכון למצוות התלויות בארץ"

להצטרפות

03-9030580 אתר: hamachon.co.il

בית המעשר
שע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ' תרומות ומעשרות בדרך הנכונה והקלה

"הביאו את כל המעשר... ובחנוני נא בזאת אמר יי צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די" (מלאכי י)